

Prostorové celky a části přírodních krajin Země
A.Hynek, 2007

Dosud nejzdařilejší pojetí prostorové celistvosti krajinné sféry Země, její přírodní části předložil F.N.Milkov (1972), který rozlišuje podle vazeb litosféry, hydrosféry a atmosféry tyto varianty:

1. suchozemskou
2. vnitrozemskou vodní
3. mělkovodní mořskou
4. mořskou/oceánskou fotickou
5. mořskou/oceánskou vodní/batyální
6. mořskou/oceánskou dnovou
7. ledovou mořskou/oceánskou
8. ledovcovou pevninskou.

K jeho pojetí se blíží autoři, kteří vymezují kromě atmosféry, hydrosféry, litosféry, pedosféry a biosféry (v geografickém pojetí, viz výše) ještě kryosféru.

Přes nesporně promyšlené Milkovovo pojetí je možné předložit další pojetí, jež s ním není v rozporu, nýbrž je komplementární. Pokud budeme považovat kryosféru za fázovou modifikaci hydrosféry a spojíme vnitrozemské vodstvo se souší, poněvadž se obtížně oddělují vodní toky od území, jimiž protékají, a přijmeme pojetí prostorového členění vod moří a oceánů podle V.N.Stěpanova (1983), pak vznikne jiný obraz planetární/globální prostorové diferenciaci fyzikogeografické/krajinné sféry Země. Její největší prostorové části/segmenty označíme globiony, jež jsou terestrickými a hydrickými prostorovými jednotkami:

1.	Arktický oceánský	ARO	Severní ledový oceán
2.	Antarktický pevninský	ANP	Antarktida
3.	Antarktický oceánský	ANO	Jižní oceán
4.	Pacifický oceánský	PAC	Tichý oceán (Pacifik)
5.	Indický oceánský	IND	Indický oceán
6.	Atlantský oceánský	ATL	Atlantský oceán (Atlantik)
7.	Americký pevninský	AMP	Ameriky
8.	Euroasijský pevninský	EAP	Eurasie
9.	Africký pevninský	AFP	Afrika
10.	(Australský pevninský)	AUP	Austrálie

V jejich rámci je stále na této prostorové úrovni možné jemnější členění jejich atmosferické složky:

1. rovníkové/tropické vlhké
2. subrovníkové/tropické vlhké/suché
3. tropické suché
4. subtropické vlhké
5. subtropické suché
6. temperátní vlhké
7. temperátní suché
8. boreální
9. subpolární
10. polární

Toto rozlišení je založeno na skutečně globálním nadhledu, jenž vymezuje tři generická výchozí centra prostorově dominující atmosferické koncentricity:

1. horká vlhká
2. suchá
3. studená

Proto je nezbytné podrobit kritickému zkoumání mýtus dominance podnebných pásů, jež nepochybně existují, ale kromě nich jsou na naší planetě i:

- polární vrcholíky, nikoliv pásy
- horká vlhká(rovňiková) jádra, a nikoliv pás
- horká suchá jádra tropická, suchá jádra subtropická a temperátní, jež dohromady tvoří aridní atmosferický subglobion, který je zčásti koherentní a zčásti diskontinuitní
- pásma temperátní a boreální v rámci mírného pásu, který má výraznou variabilitu (Irsko-Západní Sibiř)
- sektory v rámci pásů subtropického, mírného a subpolárního
- prstence zón kolem jader

Polární jádra s pásy subpolárními a boreálním pásmem:

1. arktické
2. antarktické

Temperátní pásmo – sektory:

1. západní přímořský
2. východní přímořský
3. vnitrozemský

Vlhká pobřežní návětrí:

1. severoatlantská
2. severopacifická
3. jihopacifická

Subtropický pás – sektory:

1. západní přímořský
2. východní přímořský
3. vnitrozemský

Aridní jádra tropická:

1. africko-asijské
2. kalifornské
3. karibské
4. atacamsko- patagonské
5. namibské
6. australské

Humidní jádra rovníková se subrovníkovými zónami:

1. amazonské
2. konžské
3. sundské

V případě moří/oceánů je nezbytné senzitivnější členění mořských/oceánských vod:

1. ekvatoriální/tropické
2. tropické
3. východotropické
4. rudomořské
5. subtropické
6. mediteránní...3 středomoří
7. mírné
8. subpolární
9. arktické
10. antarktické

Nesmíme zapomínat na to, že obligátně zakreslované mořské proudy se týkají povrchové vrstvy vod oceánů a moří do hloubky maximálně 200 m. V hlubších mořích a oceánech jsou další hloubkové stupně: přechodný (do hloubky kolem 1500 m), hlubokomořský (do hloubky zhruba 4500 m) a níže pak oceánský dnový. Tak jako existuje spektrum výškové stupňovitosti na souši, tak v mořích a oceánech jsou spektra hloubkových stupňů – hloubkové stupňovitosti s proměnlivostí teploty a slanosti mořské vody. Není bez zajímavosti, že halinní diference hloubkových stupňů je prostorově výstižnější než teplotní. Blíže lze najít např. u V.N.Stěpanova (1983)

Subglobální úroveň

Představuje další krok v členění - prostorové diferenciaci fyzickogeografické/krajinné sféry Země a vymezené jednotky nazveme subglobiony:

ARO – americký mořský, euroasijský mořský, centrální hlubokomořský s hřbety

ANP - západní, východní

ANO - trvale zamrzlý, sezónně zamrzlý

PAC - severní hlubokomořský, asijskoamerický mořský, asijskoaustralský mořský, centrální hlubokomořský, jižní hlubokomořský

IND - severní mořský, severní hlubokomořský, jižní hlubokomořský

ATL - severoamerický mořský, severní hlubokomořský, západoevropský mořský, mediteránní, karibský, centrální hlubokomořský, jižní

AMP – západní pohoří, centrální plošiny a nížiny, východní vysočiny

EAP – západní (Evropa), severní (Sibiř), východní, centrální, jižní

AFP – severní, centrální, východní a jižní

AUP - subglobion (shodný s globionem ve srovnání s ostatními globiony/subglobiony)

Výšková stupňovitost je v tabulce vazeb suchozemských přírodních zón

Hloubková stupňovitost oceánů a moří je v položce OCEÁNY.